

**Уманський національний університет
садівництва**

**Факультет менеджменту
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи**

**Стратегічні перспективи туристичної
та готельно-ресторанної індустрії в Україні:
теорія, практика та інновації розвитку**

**Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-
конференції
30 жовтня 2023 року**

Умань - 2023

УДК 338.48:640.43

Рекомендовано до друку

Вченою радою факультету менеджменту Уманського національного університету садівництва (протокол № 2 від 23.11.2023 року)

Редакційна колегія:

Транченко Л.В. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва;

Петренко Н.О. – доктор економічних наук, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва;

Малюга Л.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва;

Терещук Н.В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва;

Непочатенко В.О. – кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Уманського національного університету садівництва.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редакційної колегії збірника.

Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку: збірник матеріалів Всеукр. наук.-прак. інт.-конф., 30 жовтня 2023 р. Умань: ВПЦ «Візаві», 2023. 372 с.

У збірнику матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Стратегічні перспективи туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні: теорія, практика та інновації розвитку» 30 жовтня 2023 року подано тези доповідей учених, науковців, викладачів, магістрантів, аспірантів, студентів щодо теоретичних та практичних аспектів інноваційного розвитку туристичної та готельно-ресторанної індустрії в Україні.

Видання рекомендоване для студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників, які займаються дослідженнями сфери туризму та індустрії гостинності.

УДК 338.48:640.43

© Уманський національний університет садівництва, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

<i>Аверкієв Н.Л.</i> МІСТИЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК НОВИЙ НАПРЯМОК КУЛЬТУРНО-ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	13
<i>Гурова Д.Д.</i> ПРОБЛЕМИ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ COVID-19	16
<i>Драпак Є.В.</i> ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ	18
<i>Ковальчук І.В.</i> ЛІКУВАЛЬНІ МІНЕРАЛЬНІ ВОДИ – ГОЛОВНИЙ ОЗДОРОВЧИЙ РЕСУРС ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	20
<i>Кузєва А.О.</i> ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ І ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРУЇЗНОГО ТУРИЗМУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	23
<i>Курінна А.І.</i> ГОТЕЛЬНИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ	25
<i>Куцик К.В.</i> РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ	28
<i>Кушнір С.В.</i> ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДИТЯЧИХ ТАБОРІ	30
<i>Кушнірук В.С., Єфімова А.М.</i> ВІЙНА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТУРИЗМ: СТАН, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	33
<i>Мазур А.Ю.</i> ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ: ВІД МИНУЛОГО ДО СУЧАСНОСТІ	36
<i>Малюга Л.М.</i> ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ	39
<i>Мельниченко С.В.</i> СТАЛІЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	42
<i>Мількевич П.Ю.</i> ОСНОВНІ ЄТАПИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ	44
<i>Москаленко Я.О.</i> СТАН ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ НА 2022-2023 РОКИ	48
<i>Наконєчна Ю.В.</i> ЕКОНОМІЧНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ ФІНАНСУВАТИ ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ	50
<i>Чорна Н.М.</i> РОЛЬ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ	53
<i>Шевченко Ю.Р.</i> РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	56

- Активне використання соціальних медіа та онлайн-реклами для просування туристичних напрямків країни.
- Сприяння розвитку екологічного туризму та активного відпочинку.
- Партнерство з місцевими та міжнародними туристичними агентствами для активного просування туристичних продуктів України.

Бібліографічний список:

1. Шамара І.М., Азарова К.І. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку ринку туристичних послуг України. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2018. Вип. 8. С. 196-203.
2. Туризм в Україні у 2022 році: що відбувається / Катерина Гранатова URL:<https://chas.news/news/turizm-v-ukraini-u-2022-rotsi-scho-vidbuvaetsya> (дата звернення 24.10.2023)
3. Великі втрати. Стало відомо, як постраждав туризм в Україні через війну / Катерина Гончарова URL:<https://www.rbc.ua/ukr/travel/poteridohodov-stalo-izvestno-postradal-turizm-1655198708.html>(дата звернення 24.10.2023)
4. Найнижчі надходження. Скільки коштів приніс український туризм у 2023 році / Ольга Маджумдар URL:<https://www.rbc.ua/rus/travel/naynizhchinadhodzheniya-skilki-koshtiv-prinis-1683039622.html> (дата звернення 24.10.2023)

Наконєчна Ю.В.

студентка

*Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного*

Науковий керівник: к.е.н., доцент Демко В.С.

ЕКОНОМІЧНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ ФІНАНСУВАТИ ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ

Аналіз стану фінансування культурної діяльності за останнє десятиріччя дає підстави стверджувати, що в Україні немає достатнього та сталого економічного забезпечення сфери культури. Загалом ситуація з фінансуванням соціальної та культурної сфер завжди потерпала від негативних зовнішніх та внутрішніх факторів, які пов'язані з кризовими явищами в країні та у фінансово-економічній системі. Водночас у сфері культури ці явища набули особливої гостроти.

У період війни заклади культури стикаються зі значними скороченнями у фінансуванні, зменшенням попиту на культурні продукти та послуги, а також негативним впливом на розірвані ланцюги постачання. Гроші, які у мирний час виділялися на розвиток культури, у період воєнного стану спрямовуються на потреби Збройних Сил України. У той же час, сектор креативних індустрій може стати драйвером відновлення України після війни. Деякі підприємці продовжують свою діяльність, експортуючи креативні продукти і сприяючи економіці країни. Креативні професіонали

активно організовують волонтерські ініціативи, надають підтримку армії, мирному населенню на звільнених від окупації територіях і переселенцям. Для успішної взаємодії з представниками культурної сфери в умовах воєнного конфлікту важливо глибоке розуміння їхнього становища та особливостей реагування на виклики.

Україна історично відстає від світових показників у відношенні фінансування культури. Глобальна тенденція полягає в тому, що чим вищий ВВП на душу населення, тим більше виділяється коштів на культурні цілі у відсотковому співвідношенні до ВВП. В Україні спостерігається сталий та чітко виражена спадна тенденція до фінансування видатків на культуру за залишковим принципом і знецінення культурної сфери при формуванні бюджетної політики. [1, с.35-37].

Фінансування культури здійснюється на нормативній основі за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також коштів підприємств, організацій, громадських формувань та інших джерел. Держава гарантує необхідне спрямування на розвиток культури не менше восьми відсотків національного доходу України.

Місцеві органи влади мають право розширювати витрати на культуру понад встановлені норми відповідно до закону. Серед коштів, які не можна вилучати, вказані бюджетні асигнування з централізованих та децентралізованих джерел, цільові фінансові ресурси та позабюджетні кошти. Держава гарантує наявність виробничих баз з особливим обладнанням, музичними інструментами, атракціонами та іншими засобами для установ, підприємств, організацій і закладів культури для реалізації індивідуальної художньої творчості, сприяє виробництву цих товарів відповідно до потреб населення. Також розвиває мережу фабрик, спрямованих на цю мету, включаючи спільні проекти з іншими країнами. Організації та заклади культури віддають перевагу технічним засобам, музичним інструментам, меблям, сценічному обладнанню, відео-, теле-, радіо-, кіноапаратурі, паперу та іншим матеріалам, які є необхідними для професійної та культурно-освітньої діяльності. [4, с.15].

Визначення причин та ознак кризової ситуації потребує докорінного перегляду засад державного регулювання діяльності культурно-мистецьких організацій. Водночас вважаємо, що основним органом адміністративно-правового та господарського регулювання у сфері культури і мистецтва має бути:

- соціокультурне значення створених продуктів, ступінь їх участі в процесі збереження та розвитку української національної культури;
- напрямок інвестування бюджетних коштів, тобто вибір напрямків діяльності закладів культури та мистецтва, які потребують першочергового фінансування;
- структура фінансових ресурсів національних культурно-мистецьких закладів: співвідношення (вага) власних коштів до бюджетних.

Початок децентралізації в Україні з 2014 року включав в себе не лише сам

процес передачі влади на місцевий рівень, але й відбувався паралельно з численними галузевими реформами, включаючи сферу культури. Однією з цих реформ була реформа культури, яка передбачала розподіл відповідальностей між різними рівнями влади щодо управління об'єктами культури. Центральний рівень влади був відповідальний за національні чи державні культурні установи, Український культурний фонд, інститути та вищі навчальні заклади в сфері культури. На регіональному рівні (обласному) – це включало концертно-театральні установи, бібліотеки, палаці мистецтв і так далі. На рівні об'єднаних територіальних громад – багатофункціональні центри культури. У паспорті реформи була висвітлена потреба в якісних культурних послугах для населення. Хоча був визначений план реалізації з 2017 по 2020 роки, повноцінна реформа розпочалася лише у 2019 році..

Питомі ваги окремих видів видатків у структурі державного бюджету характеризують їх пріоритетність серед загальнодержавного значення та інших видаткових функцій. Із затвердженням державного бюджету скорочення обсягів бюджетного фінансування культури супроводжується скороченням частки цих видатків у структурі бюджету до мінімально можливого рівня. До війни частка видатків зведеного бюджету у ВВП змінювалася від 33,8% у 2021 році до 37,8% у 2020 році. Фінансування основних категорій видатків характеризувалося низхідною тенденцією, крім видатків на охорону здоров'я через пандемію і на економічну діяльність внаслідок буму будівництва доріг.

Розпочата росією війна переломила усталені тенденції: видатки зросли з 33,8% у 2021 році до 57,7% ВВП в січні-серпні 2022 року. Такий приріст значною мірою пояснювався фінансуванням сектору оборони, громадського порядку та безпеки.

Реагування держави на гострі соціально-економічні проблеми, відбудова економіки і створення довгострокових засад її розвитку після війни вимагатимуть радикальної зміни структури державних видатків, розробки і фінансування нових програм.

У Державному бюджеті України на 2023 рік передбачено 4,3 млрд грн на фінансування культури за загальним та спеціальним фондами. Головними напрямками фінансування у 2023 році будуть [2, с.15]:

- 2,1 млрд грн – функціонування театрів, концертних організацій, цирків;
- 1,5 млрд грн – функціонування музеїв, заповідників, бібліотек;
- 154 млн грн – реалізація проектів Українським культурним фондом;
- 74 млн грн – підтримка та розвиток книговидавничої справи та

популяризація української літератури у світі.

Загалом із державного бюджету фінансуються 8 театрів, 9 цирків, 14 художніх колективів та концертних організацій, 16 музеїв, 8 бібліотек та 23 заповідники.

Скорочення обсягів бюджетного фінансування для утримання закладів культури, спричинене економічною кризою та розповсюдженням військового конфлікту в країні, призвело до значного відставання бюджетного фінансування від потреб галузі. Навіть при намаганні місцевих бюджетів

забезпечити повноцінне функціонування культурних закладів, це стає проблематичним завдяки обмеженим фінансовим ресурсам. Отже на наш погляд, передача цих закладів у муніципальну власність не може вирішити кризову ситуацію, оскільки в обставинах фінансового дефіциту із місцевих бюджетів та дотримання сталих бюджетних пріоритетів, культурні заклади вибухають або потрапляють у приватні руки. Це ставить перед закладами культури вимогу самостійно знаходити джерела фінансування для свого функціонування і розвитку. Парадоксальним є те, що обмежена доступність багатьох культурних подій через стрімке збільшення цін призводить до того, що інфраструктура закладів культури, які хронічно стикаються з фінансовими труднощами, мало-помалу втрачає свою життєздатність: комунальні послуги та виплати заробітної плати ледь-ледь покриваються з бюджетних коштів.

Бібліографічний список:

1. Кисіль Н. Соціально-культурна сфера: територіальна організація та особливості розвитку: Дис. канд. екон. наук: 08.10.01 / Український держ. лісотехнічний ун-т. Львів, 2002. 232 с.
2. Офіційний урядовий портал. Бюджет-2023: на фінансування культури. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/biudzhnet-2023-na-finansuvannia-kultury-peredbacheno-43-mlrd-hrn>
3. Про роботу закладів культури та мистецтва, а також громадських та благодійних організацій в сучасних умовах. // Диференційне забезпечення керівництва. - 1998. Вип. 4/7 3381. С. 15
4. Пешко А. Фінансове забезпечення науки та культури: джерела й перспективи // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2005. № 1. С. 442-448.
5. Сорока Р. С. Аналіз стану та шляхи вдосконалення бюджетного фінансування культури в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, 2. 2017 с. 113-124
6. Трусова Н.В., Краснодієд Т.Л., Демко В.С., Захарченко О.Г., Морозова Я.В., Кацемір О.С. (2022). Гарантія безпечного інноваційного розвитку туристичної галузі України. *GeoJournal of Tourism and Geosites*, 41(2), 422-432.

Чорна Н.М.

д.іст.н., професор

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Внесок індустрії туризму в забезпечення економічного зростання держав та регіонів є очевидним та не викликає сумнівів. Разом з тим, цей внесок у випадку різних держав є різним: у країнах Європейського Союзу – в середньому 10 % від ВВП, в країнах Азійсько-Тихоокеанського регіону – понад 50 % від ВВП, в Україні – близько 3-4 % від ВВП [1, с. 26].